

УДК 338.43:332.055.3:338.512.002.6

N. Pilets, postgraduate, State Agrarian and Engineering University in Podilya

FACTORS REDUCE THE COST OF AGRICULTURAL PRODUCTION

Annotation. Classification of charges of agrarian enterprises, and also investigational factors of their decline, is reflected on the production of agricultural goods.

On this stage of development of economy, including agricultural, the energy capacity of production rises materialo-, and from the second - the supplies of resources diminish, charges increase.

The special role in the cutback of spending production of goods the decline of resource-demanding and economies of all types of productive resources, thrift play the on the different areas of agricultural production during all productive process.

First of all is a fight against the direct losses of harvest at collection, transporting and storage.

It is important to shut out the overruns of productive resources, clearly to adhere to the norm of sowing of seed, not exceed the optimal doses of top-dressing, choose the optimal modes of operations of agricultural aggregates for minimization of charges of oil products, with care to behave to the technical equipments, warning to the same them premature wear.

Thus, swarajati on that a sharp wear of agricultural technique, technology of growing is becomes antiquated, to conduct the permanent search of new factors of the cost cutting on the production of agricultural goods and find possibility to renew them, to apply innovations in economic business of agrarian enterprises.

Key words: charges, agrarian enterprises, factors of the cost cutting.

Н.І. Пілець, аспірант ПДАТУ*

ФАКТОРИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

В умовах формування ринкових відносин виробник намагається скоротити витрати виробництва, бо це забезпечує зростання доходів підприємства, підвищує ефективність його роботи. Для цього потрібно знати і детально аналізувати витрати виробництва, їх структуру, яка у різних галузях різна. Виходячи з цього аналізу, розглянуто поняття витрат, їх класифікацію, досліджено фактори зниження витрат на виробництво сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: витрати, аграрні підприємства, фактори зниження витрат

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Економічна криза значно вплинула на економіку України та досить різко загострила питання, що пов'язані з виробництвом, збутом та переробкою сільськогосподарської продукції. Підвищення ефективності агропромислового комплексу безпосередньо залежить від прийняття обґрунтованих рішень, що спрямовані на підвищення конкурентоспроможності продукції та контролю за

* Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Волощук К.Б.

витратами виробництва. Тому потрібно більш велику увагу приділяти вивченню основних видів витрат і факторів їх зниження. В умовах ринкової економіки, коли фінансова підтримка збиткових підприємств є не правилом, а виключенням, як це було при адміністративно-командній системі, дослідження проблем зменшення витрат виробництва, розробка рекомендацій у цій області – один з наріжних каменів всієї економічної теорії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.

Теоретичні і практичні аспекти вивчення витрат і факторів їх зниження знайшли свої відображення в дослідженнях вчених-економістів, зокрема: В.Г. Андрійчука, П.В. Іванюти, О.П. Лугівської, О.О. Гетьмана, В.М. Шаповала, Костецької Н.І. та інших.

Формулювання цілей статті: теоретичне вивчення витрат і узагальнення факторів зниження собівартості виробництва сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. З метою забезпечення єдиних методологічних засад формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності, а також дотримання однакових підходів до визначення складу витрат і віднесення їх на собівартість продукції 2000 р. прийнято Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Так, відповідно до п. 6 витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [1, п. 6].

У Податковому кодексі України витратами називають суму будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім змін капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власником) [5, п. 14.1.27].

П.В. Іванюта розглядає витрати як вартісне вираження абсолютної величини застосовано-споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети [4, с. 23].

Отже, витратами можна назвати ресурси підприємства (грошові кошти, матеріали), які вони використовують для здійснення своєї виробничо-господарської та організаційної діяльності.

Андрійчук В.Г. класифікує витрати, які несуть підприємства в процесі здійснення всіх видів своєї діяльності, за характером виникнення і функціональним призначенням на такі групи: операційні витрати, що виникають в процесі операційної діяльності підприємства; фінансові витрати; витрати, що виникають в процесі звичайної діяльності і не є операційними та фінансовими; надзвичайні витрати.

Дуже важливе значення в процесі управління витратами має поділ їх на постійні і змінні залежно від обсягу діяльності підприємства.

Змінні витрати залежать від обсягу виробництва і продажу продукції. Здебільшого це прямі витрати ресурсів на виробництво і реалізацію продукції (пряма заробітна плата, витрати сировини, матеріалів, палива, електроенергії та ін.).

Постійні витрати не залежать від динаміки обсягу виробництва і реалізації продукції. Це амортизація, заробітна плата персоналу з обслуговування на погодинній оплаті; витрати, пов'язані з управлінням і організацією виробництва.

Залежно від характеру участі в процесі виробництва витрати поділяють на *основні* та *накладні*. Перші пов'язані з безпосереднім виконанням технологічних операцій з виробництва продукції, а другі – з управління та обслуговування діяльності підрозділу (бригади, цеху, ферми тощо), галузі чи підприємства в цілому [2, с. 123-124].

На сьогоднішній день основа забезпечення можливості зниження ціни на продукцію полягає у виявленні факторів і чинників зниження витрат виробництва.

У науковій літературі існують різні точки зору стосовно факторів, що впливають на витрати виробництва, які необхідно враховувати при розробці стратегії зниження витрат. В управлінському обліку розглядається лише один фактор – обсяг виготовленої продукції. Цей підхід обмежує процес управління витратами, оскільки зводиться, по-перше, до порівняння постійних витрат із змінними, а середніх – з граничними; по-друге, до аналізу співвідношення витрат; по-третє, до обсягу виробництва і прибутку; по-четверте, до аналізу беззбиткового обсягу виробництва, гнучких бюджетів, валового прибутку [2, с. 161].

Існує ряд факторів, які можуть викликати як підвищення, так і зниження собівартості виготовленої продукції (робіт, послуг). Ступінь впливу різних факторів на величину витрат неоднаковий: одні впливають на зміну кількох елементів витрат, інші – на один чи два, одні впливають безпосередньо,

інші – опосередковано. Ми б хотіли розглянути більш детально фактори зниження витрат, тобто це ті виробничі, організаційні, технічні, технологічні, природні, фінансово-економічні умови діяльності підприємства, внаслідок яких змінюється рівень, обсяг, структура, динаміка витрат будь-якого суб'єкта господарювання.

Основними факторами зниження витрат на виробництво сільськогосподарської продукції є такі:

1) скорочення затрат на сировину, матеріали, паливо, електроенергію (ощадливе використання насіння, тобто потрібно дотримуватися чітких норм висіву, внесення оптимальних доз мінеральних добрив, які в конкретних природно-економічних умовах забезпечують найбільш повне використання потенціальних можливостей високоврожайних сортів і гібридів зернових культур). Скорочення витрат за рахунок даної групи елементів вимагає, з одного боку, їх здешевлення, з другого – зменшення затрат на одиницю виробленої продукції, у тому числі через зменшення залишків основного виробництва, їх продуктивного використання;

2) зниження амортизаційних відрахувань шляхом інтенсивнішого використання техніки та підвищення коефіцієнта змінності (постійне зростання технічної оснащеності й цін на засоби виробництва зумовлюють зростання абсолютних розмірів амортизації та її питомої ваги у структурі собівартості. Однак це зовсім не означає, що в розрахунку на одиницю продукції такі затрати повинні збільшуватись. Усе залежить від співвідношення темпів зростання суми амортизаційних відрахувань і обсягів продукції, яка виробляється. Якщо виробництво продукції зростатиме швидше, то на одиницю товару припадатиме менша частка амортизації. Отже, при незмінних інших умовах собівартість одиниці продукції зменшуватиметься.

До основних шляхів запобігання випереджаючого зростання амортизаційних відрахувань належать: підвищення продуктивності праці у галузях, де створюються засоби праці, що здешевлюватиме їх; використання наявної техніки і обладнання з максимально допустимим навантаженням; утримання від придбання нового типу машин і обладнання у випадку, коли приріст цін на них перевищує приріст їхньої продуктивності;

3) поліпшення якості машин, обладнання, зменшення пасивної частини основних фондів (ремонт наявної, закупівля, лізинг або взяття в оренду посівної, зернозбиральної, а також техніки для внесення добрив, транспортних засобів для перевезення врожаю);

4) запровадження у виробництво дешевих видів ресурсів, скорочення відходів виробництва (у сільському господарстві здешевити використовувані ресурси можливо завдяки наявності свого посівного матеріалу);

5) удосконалення організації виробництва і підвищення продуктивності праці. Забезпечити сталі переважаюче зростання продуктивності праці можна лише шляхом постійного техніко-технологічного оновлення виробництва, раціонального його використання;

6) скорочення затрат на управління, адже чим меншою є величина витрат на утримання, експлуатацію устаткування, загальновиробничих, адміністративних, збутових та інших операційних витрат, тим за інших рівних умов нижчими є витрати виробництва;

7) використання побічної продукції, відходів (солома і полова зернових, гичка цукрових буряків, дрібна картопля, гній від скотарства).

Витрати на виробництво продукції можуть зростати або зменшуватися залежно від об'єму спожитих трудових або матеріальних ресурсів, рівня техніки, організації виробництва та багатьох інших факторів. Раціональне використання і економія сировини, матеріалів, палива і енергії є одними з важливих умов функціонування підприємства в умовах ринку, переводу економіки на інтенсивний шлях. Раціональне використання матеріальних ресурсів – це доцільне обґрунтоване їх використання, витрати на рівні мінімуму при виробництві одиниці продукції. У загальному вигляді економія матеріальних ресурсів – це підвищення їх рівня корисного використання, яке виражається у зниженні питомої витрати матеріалів на одиницю споживчого ефекту, котрий одержують у результаті раціонального використання матеріальних ресурсів.

Будь-яке підприємство в умовах ринкової економіки може віднайти безліч важелів впливу на зниження витрат, які можна привести в дію при вмілому керівництві, під час якого виявляються резерви зниження того або іншого виду витрат, що в кінцевому рахунку впливає на результати господарської діяльності підприємства, збільшує величину і якість отриманого прибутку [3, с. 146].

Виділимо основні резерви зниження витрат підприємств: розширення спеціалізації та кооперації, інтегрування; зменшення трудових витрат; безперервність постачання матеріальних ресурсів, що запобігає простоям у виробництві і забезпечує ритмічне, рентабельне використання обладнання; оптимізація витрат на транспортування, зберігання запасів та продукції тощо. Значні резерви скорочення витрат криються у удосконаленні організації виробничих процесів. Основними заходами є змен-

шення витрат робочого часу, ліквідація простоїв техніки, холостих переїздів транспортних засобів, обов'язкове виконання вимог технології виробництва, зміцнення виробничої та трудової дисципліни. Важливо не допускати перевитрат виробничих ресурсів, чітко дотримуватися норми висіву насіння, не перевищувати оптимальних доз внесення добрив, вибирати оптимальні режими роботи сільськогосподарських агрегатів для мінімізації витрат нафтопродуктів, бережно ставитися до технічних засобів, попереджаючи тим самим їх передчасний знос.

Вважаємо, що економічний механізм формування виробничих витрат сільськогосподарські підприємства повинні використовувати як систему противитратних економічних важелів, що дають можливість значно збільшити обсяг виробництва та поліпшити якість продукції при мінімальних виробничих витратах.

Висновки. На даному етапі розвитку економіки, у тому числі сільськогосподарської, підвищується матеріало- і енергомісткість виробництва, а з другого – зменшуються запаси ресурсів, збільшуються витрати. Особливу роль у скороченні витрат на виробництво продукції відіграє зниження матеріало-місткості та економії всіх видів виробничих ресурсів, ощадливості на різних ділянках сільськогосподарського виробництва протягом усього виробничого процесу. Насамперед – це боротьба з прямими втратами врожаю при збиранні, транспортуванні і зберіганні.

Отже, зважаючи на те, що відбувається різке зношення сільськогосподарської техніки, технології вирощування є застарілими, необхідно проводити постійний пошук нових факторів зниження витрат на виробництво сільськогосподарської продукції і знаходити можливість їх оновлювати, застосовувати інновації в господарській діяльності аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12. 1999 р. № 318.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : Підручник – 2-ге вид., доп. і перероблене. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
3. Нагайчук В.В., Порицька Т.В. Основні резерви зниження витрат сільськогосподарського підприємства / В.В. Нагайчук, Т.В. Порицька // Наука й економіка. – 2012. – № 1 (25). – С. 146-150.
4. Управління ресурсами та витратами: Навч. посіб. / За ред. д.е.н., проф. Іванюти С.М. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 320 с.
5. Податковий кодекс України. Редакція від 02.02. 2014, підстава 732-18, 736-18<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Костецька Н.І. Факторний підхід до формування стратегії зниження витрат підприємства // Галицький економічний вісник – 2011. – № 1(30). – С. 162.

Аннотація. В условиях формирования рыночных отношений производитель пытается сократить расходы производства, потому что это обеспечивает рост доходов предприятия, повышает эффективность его работы. Для этого нужно знать и детально анализировать расходы производства, их структуру, которая в разных отраслях разная. Исходя из этого анализа, рассмотрено понятие расходов, их классификация, исследовано факторы снижения расходов на производство сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: расходы, аграрные предприятия, факторы снижения расходов.